

ТОЛКАЧОВА Анастасія Вячеславівна

магістрант Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара;
пр. Гагаріна, 72, м. Дніпро, 49010, Україна; тел.: +38(099) 202 15 97;
e-mail: symbol0131@gmail.com; ORCID ID 0000-0003-2782-7529

ДАТЧЕНКО Юлія Валентинівна

кандидат філологічних наук, доцент кафедри загального та слов'янського мовознавства
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара; пр. Гагаріна, 72, м. Дніпро,
49010, Україна; тел.: +38(099) 978 33 12; e-mail: datchenkoju@gmail.com;
ORCID ID 0000-0002-2276-4760

ФОНОВА ІНФОРМАЦІЯ У ТВОРАХ БОЖЕНИ АДАМКЕВИЧ

Анотація. *Метою дослідження* є аналіз безеквівалентної лексики в поетичних творах Божени Адамкевич. *Об'єкт дослідження* – фонова інформація, відображена в мовних засобах. *Матеріал дослідження* – поетичні твори Божени Адамкевич, що увійшли до збірки «Świat jest piękną sałą dobeę». Застосовано описовий та порівняльний *методи*. У *результаті* дослідження здійснено класифікацію основних мовних одиниць. *Практичне застосування* результатів дослідження може допомогти під час роботи над перекладами віршів і дати можливість виявити особливості соціокультурної інформації, характерної для польського менталітету. **Висновки:** у ході роботи репрезентовано твердження науковців щодо фонові інформації й безеквівалентної лексики в теорії перекладу, а саме: А. О. Іванова, Л. С. Бархударова, А. Д. Швейцера, В. Н. Комісарова, С. Влахова і С. Флоріна. Під час аналізу збірки Б. Адамкевич «Świat jest piękną sałą dobeę» виявлено лексику, що не має адекватного або точного відповідника в українській мові. Проаналізовану лексику запропоновано об'єднати в групи за частотою вживання: власні назви, фразеологізми, гра слів, авторські okazionalizmy, аббревіатури й звуконаслідування. Встановлено, що 1) найактивніше використовуються власні назви, а саме: назви міфологічних героїв, фільмів, головних персонажів анімаційного фільму, імена журналістів, назви фестивалів та свят; 2) фразеологізми мають національно-культурні особливості, тому перекладаються шляхом добору еквівалентів чи аналогів; 3) поодинокі випадки гри слів у творах потребують пояснення, оскільки добрати еквівалент виявляється неможливим; 4) індивідуально-авторські okazionalizmy слід перекладати транслітерацією; 5) приклади використання аббревіатур потребують тлумачення в контексті; 6) явища оманотопеї (звуконаслідування) потребують добору мовних одиниць, що мають певні акустичні ознаки в мові перекладу.

Ключові слова: фонова інформація, безеквівалентна лексика, переклад, власні назви, фразеологізми, гра слів, okazionalizmy, аббревіатури, ономатопеї.

Постановка проблеми. Розуміння художнього тексту залежить від обізнаності культурних й історичних подій народу, що відображаються в лексичі, створюючи фонову інформацію, що співвідноситься зі словом у мові, за яким у суспільній свідомості зафіксовано певний зміст. Л. К. Латішев і А. Л. Семенов вважають, що етнокультурний бар'єр «зумовлює моменти культурологічного нерозуміння через різне ставлення носіїв первинної та перекладної мови до одних й тих самих описуваних явищ...» [9, с. 69]. Дослідник акцентує увагу на тому, що труднощі виникають саме під час розуміння та перекладу реалій, що містять фонову інформацію. З погляду перекладознавства увагу привертає лексика, що містить національний колорит, політичні, культурні, історичні особливості й реалії побуту тощо.

Серед творів сучасної польської поезії нашу увагу привернув доробок Божени Адамкевич, творчість якої припадає на другу половину ХХ – початок ХХІ ст. До цього часу перекладів українською мовою не здійснено, що дає підстави до аналізу

лексики, яка потребує тлумачення й потрактовування з погляду польського культурного дискурсу. Перші поетичні спроби письменниці припадають на 1950–1960-ті роки. У своєму творчому доробку Б. Адамкевич має декілька збірок творів для дітей і дві збірки поетичних творів. До книги «Świat jest piękną sałą dobę» (2017) увійшли ліричні поезії, сонети, а також жартівливі римовані твори (gumowanki), що стали джерелом опрацювання.

Зв'язок із попередніми дослідженнями. Теоретик перекладознавства В. С. Виноградов зазначає, що соціокультурний уклад певної національної спільноти має певні особливості, що вирізняють його серед інших національних спільнот. «Ці особливості відображаються в лексиці й містять фонову інформацію щодо національних форм, видів і проявів духовної й матеріальної культури» [5, с. 59]. Така інформація міститься насамперед в словах, які називають певні реалії, що не мають відповідників (еквівалентів) в інших мовах.

У сучасному перекладознавстві немає одностайної думки щодо тлумачення терміну “безеквівалентна лексика”. Л. С. Бархударов, А. О. Іванов твердять, що це «слова, які позначають предмети, поняття і ситуації, що не існують в практичному досвіді людей, носіїв іншої мови» [4, с. 81]; а «відсутність у лексичних одиниць вихідної мови еквівалентів у словниковому складі перекладної мови» є безеквівалентністю [7, с. 71].

А. Д. Швейцер вважає що це «лексичні одиниці, які служать на позначення культурних реалій, що не мають точних відповідників в іншій культурі [12, с. 86]. На думку В. Н. Комісарова, безеквівалентними є «одиниці вихідної мови, що не мають регулярних відповідників в мові перекладу» й використовуються на «позначення специфічних явищ певної культури, які є продуктом кумулятивної функції мови, й містять фонові знання, що існують у свідомості мовців» [8, с. 51]. Лінгвісти С. Влахов і С. Флорін розмежовують поняття «безеквівалентна лексика» й «реалії», оскільки вважають, що «безеквівалентність має ширший спектр змісту, на відміну від реалії» [6, с. 48].

Учені класифікують безеквівалентну лексику, беручи до уваги відмінності між референтними і прагматичними значеннями, оскільки внутрішньолінгвістичне значення не може бути пов'язаним з даним явищем. А. О. Іванов виділяє три види безеквівалентної лексики: 1) референтно-безеквівалентну, що містить терміни, індивідуальні (авторські) неологізми, семантичні лакуни, слова широкої семантики, складні слова; 2) прагматично-безеквівалентну, що об'єднує випадки відхилення від мовної норми, іншомовні вкраплення, аббревіатури, слова з суфіксами суб'єктивної оцінки, вигуки, явище ономапопеї (звуконаслідування), асоціативні лакуни; 3) альтернативно-безеквівалентну лексику, до якої можна віднести власні імена, звертання, фразеологізми й реалії [7, с. 46].

Постановка завдань дослідження. Актуальність розвідки полягає в тому, що опрацювання мовного матеріалу, класифікація лексики, що містить фонову інформацію, на підставі художньої збірки, дозволять сприйняти інтенцію автора, полегшать розуміння текстів. Окремі мовні одиниці можна проаналізувати лише у контексті твору. Беручи до уваги потенціал лексичного складу польської мови, результати аналізу можуть бути корисними під час художнього перекладу збірки «Świat jest piękną sałą dobę» («Світ прекрасний кожен день»).

Метою дослідження є аналіз безеквівалентної лексики в поетичних творах Божени Адамкевич. Це допоможе під час перекладів творів і дасть можливість виявити особливості соціокультурної інформації, характерної для польського менталітету. **Завдання** статті – здійснити класифікацію безеквівалентної лексики, зокре-

ма, власних назв, фразеологізмів, пояснити випадки гри слів і використання авторських оказіоналізмів, виявити явища звуконаслідування й аббревіації та описати можливі варіанти перекладу. **Об'єктом** дослідження стала фонова інформація, відображена в мовних засобах, на матеріалі творів Божени Адамкевич, що ввійшли до збірки «Świat jest piękną sałą dobeę».

Виклад основного матеріалу. Під час аналізу збірки поетичних творів Божени Адамкевич «Świat jest piękną sałą dobeę» (2017) було дібрано безеквівалентну лексику, яку пропонуємо розподілити на групи за активністю використання.

1. **Власні назви.** Сучасний польський лінгвіст Р. Левицький у статті щодо труднощів перекладу власних назв пропонує розподілити оніми на дві групи. До першої належать ті, що мають еквівалент у іншій мові, до другої – ті, що його не мають: у цьому разі перекладач мусить сам створити еквівалент [2, с. 31–38]. У творах Божени Адамкевич наявні антропоніми з відповідниками в українській мові, як-от: «*Życzę sobie takiego pisania, / Kiedy zapukam do Hadesu*» [1, с. 12] («Бажаю собі такого напису, / Коли постукаю до Гадесу»). – Переклад наш. А. Т., Ю. Д.). Ім'я Гадес, також Аїд, Аїдонея (дав.-гр. Ἅιδης) – давньогрецький бог підземного світу, володар царства тіней померлих, один з братів богів-олімпійців [3]. У творах авторка використовує імена інших міфологічних героїв, які не викликають труднощів під час перекладу, як-от: «*Po co przez Amora / Zalewać się łzami? / Poczekajcie na mnie! / Idę – zabawić się z wami!*» [1, с. 116] («Чого перед Амуром / Заливаєшся сльозами? / Почекай на мене! / Я йду – бавитися з вами!») – Амур або Купідон – у римській міфології – бог кохання [10, с. 40].

До першої підгрупи можна віднести назву фільму: «*Film pokazać (po raz czwarty) / „Czapajew” – produkcja nowa*» [1, с. 19] («Кінопоказ (раз четвертий) / „Чапаяев” – нова продукція»). У цьому вірші авторка натякає на постійний повтор старого радянського фільму 1934 року, що часто транслювали в Польщі.

Власні назви, які не мають еквівалентів в українській мові, належать до другої групи. Вони не тільки виконують функції найменування істоти чи об'єкта, але й є словами, форма яких указує на національну приналежність. Дібрати влучний переклад досить складно, оскільки оніми в поезіях Божени Адамкевич є складниками польської медіа культури кінця ХХ ст. Наприклад: «*Na dobranoc Ptuś z Balbinka. / Obraz ... zadrgał (mama zbladła). / Dziecię pyta: „Co to? Fale? / Czy Balbinka w wodę wpadła?”*» [1, с. 19] («На добраніч Птись й Балбінка. / Екран ... затремтів (мама зблідла). / Дитя питає: „Що це? Хвилі? / Чи Балбінка впала у воду?..»»). У 60-ті роки ХХ ст. на польському телебаченні транслювалася дитяча програма перед сном «*Różne przygody Gąski Balbinki*» («Різні пригоди Гуски Балбінки»), в історіях брав участь персонаж Kurczak Ptuś (Півник Птись). Під час трансляції передачі глядачам показували малюнки з головними героями, що супроводжувалися діалогами.

Фонова інформація міститься в рядках: «*Suzin i Edytka / „Dziennik” nam przygotowują*» («Едита й Сузін / «Щоденник» нам приготували»), оскільки має елементи з історико-культурним складником. У 70-х рр. ХХ ст. популярними журналістами на польському телебаченні були Едита Войцак і Ян Сузін, які вели півгодинну програму новин «Щоденник телевізійний».

Наведені приклади власних імен свідчать про короткочасну фонову інформацію, яка відображає певні культурні реалії, що швидко вийшли з загальноомовного використання й потребують роз'яснення. Ці оніми складно інтерпретувати не тільки іншомовним читачам, а й носіям польської мови ХХІ століття.

У творах Божени Адамкевич зустрічаємо власну назву «Варшавська весна», що має фонову інформацію і потребує тлумачення, а саме: «*Własnie „Jesień” – ta „Warszawska”, / Płynie przepiękna muzyka*» [1, с. 18] (укр. «Точно „Осінь” – ця „Варшавська”, / Плине музика прекрасна»). Ідеться про Міжнародний фестиваль сучасної музики «Варшавська осінь» – найбільший у Польщі фестиваль міжнародного статусу, присвячений сучасній музиці, організований Спілкою композиторів Польщі, що триває вже понад 60 років. Як бачимо, знайти українські еквіваленти польським власним назвам досить проблематично, оскільки необхідно знати польські національно-культурні явища.

До етнографічних реалій належать назви традиційних свят, що наявні в поезії, а саме: «*Zaledwie pierwsze blaski świat zbudziły. / Zalały renek głośnie ptaków pienia / Za nową porę życia – diękczynienia. / Cały świat chwali – głośno, z całej siły*» («Тільки-но перші святкові просвіти з'являються. / Пташиний спів голосно розливається / Час нового життя – дня подяки. / Вихваляй це свято, голосно, з усій сили») [1, с. 38]. *Diękczynienie* (день подяки) – свято з тривалою історією, що відзначається в багатьох країнах світу й переважно пов'язане із закінченням сільськогосподарських робіт. У Польщі його святкують у четвертий четвер листопада.

У рядках «...*Ptaki uczą młode lotów. / Coraz bliżej do omłotów...*» [1, с. 169] («Птахи вчать молодь літати / ближче й ближче до *обмолотів*») має місце натяк на наближення народного свята наприкінці серпня. Укладачі збірки подали пояснення до назви цього свята – дня сільськогосподарських робіт: розділення зерен, насіння солом, стручкових тощо.

2. **Фразеологізми.** У поетичних творах фразеологізми здебільшого використовуються з метою емоційно-оцінної характеристики предметів, дій, явищ тощо. Ідіоми ускладнюють розуміння тексту для іншомовного читача, оскільки переважна більшість мовних одиниць має національно-культурні відмінності порівняно з подібними фразеологізмами української мови. Фразеологічні одиниці можуть мати різне стилістичне забарвлення, різну образну основу, відмінну емотивну функцію.

У мистецькому доробку Божени Адамкевич спостерігаємо фразеологізми, які можна перекласти шляхом добору фразеологічного еквівалента, фразеологічного аналога, описовим способом, контекстуальними замінами чи калькуванням. Зокрема, під час перекладу фразеологізмів можна використати український еквівалент, наприклад: «*Serce w gardle. Aż tu nagle...*» [1, с. 18] («*Клубок у горлі*. Так раптово...»). Стійкий вираз *клубок у горлі* має значення – кому-небудь спазми стискають горло від сильного хвилювання, переживання [6, с. 382]. У рядках «*Nie chodź zimą całkiem bosa, / Nawet gdy cię diabli niosą*» [1, с. 123] («Не ходи узимку боса, навіть якщо тебе чорти носять») польському фразеологізму *diabli niosą* відповідає українській еквівалент *чорти носять*, що вживається для вираження незадоволення з приводу того, що хтось невчасно або багато ходить, вештається в різних місцях [11, с. 953]. Український аналог стійкого словосполучення можна віднайти для перекладу рядків: «*I ciągną wóz ciężki, / Cały przepelniony. / I noga za nogą / Koń i koń zmęczony*» («І тягнуть віз важкий, / Увесь заповнений. / І крок за кроком / Йде кінь втомлений»), де *крок за кроком* має значення «дуже повільно, помалу, поступово, у певній послідовності» [11]. Фразеологізми, різні за формою, пропонуємо в рядках:

«*Lepiej porzuć wredną żonę, / Bo masz rogi przyprawione*» («Краще кинь вередливу дружину, / Бо маєш наставлені роги»); наставляти роги – “зраджувати свого чоловіка” [11, с. 742].

3. **Гра слів.** В. С. Виноградов зазначав, що «гра слів створюється завдяки вмілому використанню різноманітного співзвуччя з метою досягнення комічного ефекту, повних або часткових омонімів, паронімів і таких мовних феноменів, як полісемія та зміна сталих лексичних зворотів» [5, с. 83]. Для носіїв іншої мови ефект «обманутого очікування» може бути не досягнутий, оскільки гру слів спостерігаємо під час уживання семантично різних або протилежних за змістом слів. Гру слів знаходимо у віршованих рядках: «*Gdy w barach mlecznych ludzie jadalі, / Coś zamawiali, potem czekali. / Głos panny Zosi: / „Kto ruskie prosił?” / Nikt ich nie prosił. Sami wjechali!*» [1, с. 117] («Десь в барах їли люди, / Щось замовляли, потім чекали. / Голос пані Зосі: / „Хто просив руських?” / Ніхто не просив. Самі в’їхали!»). У польській мові поширена назва «*ruskie pierogi*», яку слід перекладати як *руські вареники*. У наведеному контексті маємо натяк на ситуацію, коли в Польщі перебувала велика кількість людей з Радянського Союзу, яких умовно називали *руськими*. Отже, виникає двозначність виразу.

У дворянських віршах (*lepiejkach*) наявний вираз *ból głowy*, що містить приховану інформацію: «*Nie wierz w żony bóle głowy! / Śmiało wraczej do alkowy*» [1, с. 126] («Не вір дружини головному болю! / Йди сміливо до алькову»). Наведений вираз (*bóle głowy*) слугує в цьому контексті для вербалізації натяку про відмову від подружніх обов’язків. Авторка використовує прийом гри слів переважно для створення комічного ефекту.

4. **Індивідуально-авторські оказіоналізми.** Лексика, що має здебільшого разовий контекст, становить певні труднощі в розумінні й перекладі. Тому існує потреба в поясненні слів під час перекладу, як-от: *lepiejki* [1, с. 119] (відприслівниковий іменник походить від *lepiej* – краще). Ідеться про короткі, гротескні вірші, що складаються з двох рядків, об’єднаних ритмом чи римою, які починаються зі слова *lepiej* (укр. краще) й часто не мають сенсу, наприклад: *Lepiej porzuć..., Lepiej dostać...* тощо. Автором цієї форми вважають Віславу Шимборську, але насправді вона належить секретареві Міхалу Русінеку, як пояснює Божена Адамкевич. В українській мові не існує відповідника до наведеного слова.

5. **Абревіатури.** «*Teraz wiem! OP-ART – KRESECZKI. / Za to jestem bardzo wdzięczny!»* [1, с. 17] («Тепер знаю! ОП-АРТ – РИСОЧКИ. / За це дуже вдячний!»). Контекст, у якому вжито вираз (*Teraz wiem! OP-ART – KRESECZKI*), потребує тлумачення: за часів радянської влади після усіх телевізійних програм на екрані зникала картинка та з’являлися миготливі рисочки, така «картинка» часто супроводжувалася високим безперервним звуком. Божена Адамкевич уживає вираз *On-art*, оскільки це скорочений варіант англійського виразу *optical art* – “оптичне мистецтво, різновид абстракціонізму, популярний у другій половині ХХ ст., у якому використовувалися різні оптичні ілюзії на основі геометричних елементів, що часто повторюються, вони нагадують фігури калейдоскопу”. Завдяки своїй математичній природі, Оп-арт дезорієнтує глядача й привносить ефект несподіванки. Отже, екран телевізора з рисочками поетика порівнює з мистецьким стилем.

6. **Явище ономотопії.** Слова, що служать для імітації звуків навколишньої дійсності засобами мови, характерні для художніх текстів. Письменники використовують звуконаслідування з метою посилення психоакустичного фону твору, якот: «*Wębni w parasol muzyka wariacka, / Raz dźwięcznie, raz głucho, stuk-stuku-piku...*» [1, с. 70] («Б'є у парасольку божевільна музика, / Один раз дзвінко, один раз глухо, стук-стуки-стук...»). У польській мові подібні звуки можна передати або як *stuk*, або його варіантом *stuku*, а також вигуком – *puk*.

Висновки. У ході роботи репрезентовано твердження науковців щодо фонової інформації й безеквівалентної лексики в теорії перекладу, а саме: А. О. Іванова, Л. С. Бархударова, А. Д. Швейцера, В. Н. Комісарова, С. Влахова і С. Флоріна. Під час аналізу збірки Б. Адамкевич «*Świat jest piękną całą dobę*» виявлено лексику, що не має адекватного або точного відповідника в українській мові. Проаналізовану лексику запропоновано об'єднати в групи за частотою вживання: власні назви, фразеологізми, гра слів, авторські оказіоналізми, абрєвіатури й звуконаслідування. Встановлено, що 1) найактивніше використовуються власні назви, а саме: назви міфологічних героїв, фільмів, головних персонажів анімаційного фільму, імена журналістів, назви фестивалів та свят; 2) фразеологізми мають національно-культурні особливості, тому перекладаються шляхом добору еквівалентів чи аналогів; 3) поодинокі випадки гри слів у творах потребують пояснення, оскільки добрати еквівалент виявляється неможливим; 4) індивідуально-авторські оказіоналізми слід перекладати транслітерацією; 5) приклади використання абрєвіатур потребують тлумачення в контексті; 6) явища оманотопії (звуконаслідування) потребують добору мовних одиниць, що мають певні акустичні ознаки в мові перекладу. Отже, Божена Адамкевич в творах створює своєрідне культурно-історичне тло, використовуючи різноманітні мовні засоби, що містять фонову інформацію.

Перспективу досліджень убачаємо в: а) можливості здійснення адекватного перекладу й при цьому; б) точного тлумачення фонової інформації. Переклад сучасної поезії дає можливість побачити та дослідити лексичні особливості певної мови й зменшити кількість комунікативних перешкод в сприйнятті та розумінні творів.

Бібліографічні посилання

1. Adamkiewicz B. *Świat jest piękną całą dobę*. PRINT GROUPS Sp. z o.o. Zambrów, 2017. 130 p.
2. Lewicki R. Niektóre kulturowe aspekty ustalania ekwiwalencji w przekładzie nazw własnych. *Przekład, język, kultura II*. UMCS, Lublin, 2010. 260 s.
3. Аїд. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%90%D1%97%D0%B4> (дата звернення: 21.10.18)
4. Бархударов Л. С. Язык и перевод: Вопросы общей и частной теории перевода. Москва: Международные отношения, 1975. 240 с.
5. Виноградов В. С. Общие и лексические вопросы: учеб. пособие. 2-е изд., перераб. Москва: КДУ, 2004. 240 с.
6. Влахов С., Флорин С. Непереводимое в переводе. Москва: Международные отношения, 2009. 328с.
7. Иванов А. О. Безэквивалентная лексика. Санкт-Петербург: Типография изд-ва СПбГУ, 2006. 192 с.

8. Комиссаров В. Н. Современное переводоведение. Москва: Изд-во «ЭТС», 2002. С. 116–135.
9. Латышев Л. К., Семенов А. Л. Перевод : теория, практика и методика преподавания. Москва: Академия, 2003. 192 с.
10. Словник української мови: в 11 т. / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. Київ: Наук. думка, 1970–1980. Т. 1. С. 40.
11. Фразеологічний словник української мови; уклад.: В. М. Білоноженко та ін. Київ: Наук. думка, 1999. 984 с.
12. Швейцер А. Д. Теория перевода: Статус, проблемы, аспекты. Москва: Наука, 1988. С. 76–99.

Reference

1. Adamkiewicz, B. (2017), *The world is beautiful all day* [*Swiato jest piekne tzely doby*], Zambrów, 130 p.
2. Lewicki, R. (2010), “Some cultural aspects of determining equivalence in the translation of proper names” [“Niektory kulturni aspekty ustalania ekwiwalentzii v perekladi nazw wlasnych”], *Preklad, jenzyk, kultura II*, Lublin, 260 p.
3. “Aid” [“Aid”], available at: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%90%D1%97%D0%B4>
4. Barkhudarov, L. S. (1975), *Language and translation: Questions of general and particular translation theory* [*Voprosy obshchej i chastnoj teorii perevoda*], Moscow, 240 s.
5. Vinogradov, V. S. (2004), *General and lexical questions* [*Obshchie i leksicheskie voprosy*], Moscow, 240 s.
6. Vlahov, S., Florin, S. (2009), *Untranslatable in translation* [*Neperevodimoe v perevode*], Moscow, 328 s.
7. Ivanov, A. O. (2006), *Specific vocabulary* [*Bezektivvalentnaya leksika*], St. Petersburg, 192 s.
8. Komissarov, V. N. (2002), *Modern Translation Studies* [*Sovremenoe perevodovedenie*], Moscow, ss. 116–135.
9. Latyshev, L. K., Semenov A. L. (2003), *Translation: Theory, Practice and Methods of Teaching* [*Perevod: teoriya, praktika i metodika prepodovaniya*], Moscow, 192 s.
10. *Dictionary of the Ukrainian language (1970–1980): in 11 vol.* [*Slovyuk ukrainskoi movy: v 11 t.*], vol. 1, s. 40.
11. *Phraseological Dictionary of the Ukrainian Language*, (1999), [*Frazeologichni slovník ukrainskoi movy*], Kyiv, 984 s.
12. Schweitzer, A. D. (1988), *Theory of Translation: Status, Problems, Aspects* [*Teoriya perevoda: Status, problemy, aspekty*], Moscow, ss. 76–99.

ТОЛКАЧЁВА Анастасия Вячеславовна

магістрант Дніпровського національного університету імені Олеса Гончара; пр. Гагарина, 72,
г. Дніпр, 49010, Україна; тел: +38(099) 202 15 97; e-mail: symbol0131@gmail.com;
ORCID ID 0000-0003-2782-7529

ДАТЧЕНКО Юлия Валентиновна

кандидат філологічних наук, доцент кафедри загального і слов'янського мовознавства Дніпровського національного університету імені Олеса Гончара; пр. Гагарина, 72, г. Дніпр, 49010, Україна;
тел: +38(099) 978 33 12; e-mail: datchenkoju@gmail.com; ORCID ID 0000-0002-2276-4760

ФОНОВАЯ ИНФОРМАЦИЯ В ПРОИЗВЕДЕНИЯХ БОЖЕНЫ АДАМКЕВИЧ

Аннотация. *Цель исследования* – анализ безэквивалентной лексики в поэтических произведениях Божены Адамкевич. *Объект исследования* – фоновая информация, переданная языковыми средствами. *Материал исследования* – поэтические произведения Божены Адамкевич, вошедшие в сборник «Świat jest piękną całą dobę». Применены описательный и сопоставительный *методы*. В *результате* исследования разработана классификация основных языковых единиц. *Практическое применение:* результаты исследования будут полезны в работе над переводами стихотворений и в выявлении особенностей социокультурной информации, присущей польскому менталитету. **Выводы:** во время работы представлены мнения учёных о фоновой информации и безэквивалентной лексике в теории

перевода, а именно: А. О. Иванова, Л. С. Бархударова, А. Д. Швейцера, В. Н. Комиссарова, С. Влахова и С. Флорина. При анализе сборника Б. Адамкевич «Świat jest piękną całą dobę» обнаружено лексику, которая не имеет адекватного или точного эквивалента в украинском языке. Проанализированную лексику предложено объединить в группы по частоте использования: имена собственные, фразеологизмы, игра слов, авторские окказионализмы, аббревиатуры и звукоподражания. Установлено, что: 1. самыми активными в употреблении являются имена собственные, а именно: названия мифологических героев, фильмов, главных персонажей анимационного фильма, имена журналистов, названия фестивалей и праздников. 2. фразеологизмы имеют национально-культурные особенности, которые можно перевести при помощи эквивалентов или аналогов. 3. одинокие случаи игры слов в произведениях требуют объяснения, поскольку подобрать эквивалент оказывается невозможным. 4. индивидуально-авторские окказионализмы предложено переводить транслитерацией. 5. примеры использования аббревиации требуют толкование в контексте; 6. явления ониматопеи (звукоподражания) требуют отбор языковых единиц, имеющих определённые акустические признаки в языке перевода.

Ключевые слова: фоновая информация, безэквивалентная лексика, перевод, имена собственные, фразеологизмы, игра слов, окказионализмы, аббревиатуры, ониматопеи.

TOLKACHOVA Anastasiia Vyacheslavovna

master student of Oles Honchar Dnipro National University; Gagarin Avenue, 72, Dnipro, 49010, Ukraine;
tel.: +38(099) 202 15 97; e-mail: symbol0131@gmail.com; ORCID ID 0000-0003-2782-7529

DATCHENKO Yuliia Valentinovna

candidate of Philological sciences, associate professor of Oles Honchar Dnipro National University;
Gagarin Avenue, 72, Dnipro, 49010, tel.: +38(099) 978 33 12; e-mail: datchenkoju@gmail.com;
ORCID ID 0000-0002-2276-4760

BACKGROUND INFORMATION IN THE WORKS OF BOZHENA ADAMKEVICH

Summary. *Objective* of the paper is to analyze non-equivalent vocabulary in the poetic writings of Bozhena Adamkevich, which will help in working on the translation of poetry and will provide an opportunity to reveal the peculiarities of socio-cultural information characteristic of the Polish mentality. *Object* under analysis is background information, which reflected in the linguistic means. *Materail* of investigation is the poetry of Bozhena Adamkevich, included in the collection "Świat jest piękną całą dobę". Descriptive and comparative *methods* applied. *The practical application* of the results of the study can help when working on the translation of poetry and give the opportunity to identify the features of socio-cultural information characteristic of the Polish mentality. **Results:** submitted the statement of scientists on background information and the non-equivalence vocabulary in the theory of translation in the course of the work, namely: A.O. Ivanov, L.S. Barkhudarov, A.D. Schweitzer, V.N. Komisarov, S. Vlakhov and S. Florin. Identified vocabulary that is not appropriate or exact equivalent in the Ukrainian language during the analysis of the collection B. Adamkevich «Świat jest piękną całą dobę». The analyzed vocabulary is suggested to be grouped into groups by frequency of use: proper names, the idioms, word games, authored occasionalisms, abbreviations, onomatopoeias. It is established that: 1) the group of proper names was the most active use, namely: mythological heroes, the name of the movie, the names of the main characters of the animated film, the names of journalists, the names of festivals and holidays; 2. the idioms have national-cultural features that can be translated by the selection of equivalents or analogues; 3. some cases of word games in the works need an explanation, since it is impossible to get the equivalent; 4. individually-authored occasionalisms is proposed to translate transliteration; 5. examples of the use of abbreviations require interpretation in context; 6. the phenomena of the onomatopoeias (volunteering) require the selection of linguistic units, that have certain acoustic characteristics in the target language.

Key words: background information, non-equivalent vocabulary, translation, proper names, idioms, word games, occasional, abbreviations, onomatopoeias.

Надійшла до редколегії 08.10.18